

ויש עוד נשמה לנשמה, והיינו כידוע דבכל דבר יש עשר ספירות, והתחלת ההשגה הוא מחכמה, וכתר הוא שורש הרצון הנעלם, כי האדם מחכים ומתבונן ורוצה ופועל במה שהוא רצונו לכך, וזה הרצון קדום לו הוא קבוע ונעלם באדם, שאינו מושג לו מה הוא הדבר המוליד בו מחשבה ורצון זה, וזהו הכתר, שהוא למעלה מן ראש האדם, והוא אור מקיף של הש"י, שמקיף למי שזוכה יותר שלא יעלה בלבבו שום מחשבה זרה ודמיון הבל כלל, וכל מחשבותיו והרהוריו ורצונו בלתי לה' לבדו בידיעתו וידיעת תורתו, שעל זה אמרו (סוכה נב) אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו (ליצר הרע), ועזר הקב"ה הוא הארת הכתר, שלא יכנס בלבו רע כלל, שזה למעלה מהשגת כח אדם.

והם ארבע מדרגות; אחת זכו בה כל ישראל על ידי השתדלות האבות, ולפי שהם בני מאמינים, והשלב — כל אחד על ידי השתדלותו...

מכל מקום עדיין אינו בדביקות הגמור להיות כמו לעתיד לבוא שנקרא בשמו של הקב"ה ובקרבו ממש, כי יש עוד מדרגה חמישית הנקרא יחידה, והוא קול דממה דקה — פירוש, כי כתר הוא עדיין מכלל קומת אדם, רק שהוא חוץ לתפיסתו, והוא מה שבכח האדם בהשתדלותו והקב"ה עוזרו בנצוח היצר, ועדיין יש נסיונות... והוא הבירור על זוך לבבו בסלוק היצר לגמרי עד שאין צריך לסייעתא דשמיא כלל, כי כבר לבו חלל בקרבו, וזהו חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע, הנזכר בתנא דבי אליהו רבה (ה). שזכו לזה האבות ויתרו ויעבץ עיין שם. ואז הוא משיג מדרגת יחידה, שמתאחד עם אמיתות הש"י, כי אין לו אלא לב אחד לאביו שבשמים שכבר הרגו ליצר הרע, ואז הוא מעין עולם הבא, שאין צריך עוד לשום השתדלות המכונה ברוח ורעש ואש רק קול דממה דקה הוא מדרגת נהנין מזיו השכינה דלעתיד לבא'. (צדקת הצדיק רכז. וע"ע: שיחת מלאכי השרת עמ' 63; רטיסי לילה כ; תקנת השבין עמ' 7 156).

ע"ע: עלי שור ח"ב עמ' שלט ואילך.

דף צח

'המעביר ד' אמות ברשות הרבים מקורה פטור, לפי שאינו דומה לדגלי מדבר' — וענני כבוד אינם נחשבים קירוי. (ריטב"א. וע' גם חזו"א עירובין ק, יט).

— יש מי שכתב לשמוע מכאן, שאף על פי שרוחב רשות הרבים ט"ז אמה, כמו שלמדו בסמוך מדגלי מדבר, אין צריך שכל הט"ז יהיו מגולות, אלא גם אם מקצתן מקורות — רשות הרבים היא, דומיא דעגלות שמקצתן היה מקורה. (עפ"י חדש האביב)

'איני והא עגלות דמקורות הויין ואמר רב משום רבי חייא: עגלות תחתיהן וביניהן וצדיהן רשות הרבים?' — המקשה אינו סובר לחלק בין קירוי העגלות, שאינו קבוע באותו מקום, ובין קירוי הקבוע ברשות הרבים — אולי משום שהשטח שמתחת לעגלות היה תמיד מקורה, לכך נידון כקירוי קבוע. או אפשר, ששונה כאן לפי שהמדבר אינו מהוה רשות הרבים אלא בזמן שישראל מהלכים בו (כדלעיל 1:), לכך מועיל מה שהיה מקורה באותה שעה שהיו מהלכים, אבל בעלמא, ברשות הרבים קבועה, לא יועיל קירוי לשעה לבטל ממנו שם רשות הרבים. וצריך עיון (עפ"י שפת אמת).

והחזון-איש (סב, כב) כתב: אף על פי שכלים אינם מבטלים רשות הרבים, (כמו לענין טרסקל גדול התלוי ברה"ר, בטל הוא לרשות הרבים, כדברי התוס' ה. קב.), צריך לומר כיון שעל העגלות היא רשות היחיד, בטל רשות הרבים תחתיה.

(ע"ב) 'אמר שמואל: ביתדות' — יש לעיין אם כן למה העגלות מהוות רשות היחיד? וצריך לומר שהיו היתדות רחבות ארבעה טפחים, ועל כן יתד הסמוכה לדופן העגלה הינה רשות היחיד. אי נמי, לאחר שהניח שורה ראשונה של קרשים, נעשית העגלה רשות היחיד, ומהושטת הקרשים האחרונים אנו למדים חיוב 'מושיט', וכן הוצאה והכנסה [כמו שאמרו מט: הם העלו הקרשים מהקרקע לעגלה...]. (עפ"י חזון איש סב, כב)

'ביתדות' — יש מפרשים, שתחילה היו מניחים בעגלות את יתדות הקלעים, עם עמודיהם, כמפורש בכתוב שהם משא בני מורי עם קרשי המשכן. (עפ"י רשב"א. וכן כתב ב"פא עינים'. וע"ע: מהר"ם שיף ומגדים חדשים).

'קרשים מלמטן עוביין אמה ומלמעלן כלין והולכין עד כאצבע, שנאמר יהיו תמים על ראשו ולהלן הוא אומר תמו נכרתו. דברי רבי יהודה...' — רבי יהודה דרש 'תמים' מלשון כליון ולא מלשון תמימות כדברי רבי נחמיה, מכך שלא נאמר 'תמימים'. (ע' חדש האביב; פירוש רש"ר הירש — שמות כו, כג-כד).

'רבי נחמיה אומר: כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעען עוביין אמה... והכתיב תמים? — ההוא דליתו שלמין ולא ליתו דניסרא' — יש מפרשים שרבי יהודה לפי שיטתו במקום אחר, אינו צריך לימוד מיוחד על כך, כי סובר שקשירה או הדבקה אינן מהוות חיבור להעשות כדבר אחד (ע' נגעים יב). נמצאו יותר מעשרים קרש לכל צד.

ונידון זה שייך למחלוקת הפוסקים האם התפלין צריכות להיות מעור אחד ממש או אף חתיכות מודבקות כשרות. וכן יש לתלות בזה מחלוקת הש"ך והט"ז (ביו"ד פ) כשחצי מהאות נכתבה על מטלית הדבוקה בספר. (עפ"י הנצי"ב בחדושיו כאן ובשו"ת שלו (משיב דבר ח"ב עט. וכתב שלהלכה אנו נוקטים שמועיל על ידי הדבקה). וע' גם 'חדש האביב'.

וע' בשו"ת דובב מישרים (ח"א פ) בטעם הפוסלים אות שחציה על המטלית, לפי שנאמר 'וכתבתם' כתיבה תמה, וכדרך שדרש רבי נחמיה מ'תמים' שלא יעשה קרש אחד משתי חתיכות).

*

'... הנה כי כן: בעוד שמשמעותו של מספר הקרשים צריכה עדיין עיון, הרי שפירוש סמליותם של הקרשים — שבטי ישראל המלוכדים מסביב למקדש — נראה ברור וטביר. הקרשים הוצמדו יחד על ידי חיבור כפול: ארבעה בריחים שנראו מבחוץ חיברו אותם מכל צד, ובריה אחד פנימי, סמוי מן העין, קישר אותם כולם יחד. ארבע אמהות ואב אחד היו להם לשבטי עם-יעקב-ישראל. כל אחד מן הבריחים החיצוניים מסמל את התייחסותם אל אחת האמהות, ולפיכך מתחלקים הקרשים-השבטים כלפי חוץ לארבע קבוצות, בהתאם להתייחסותם הפיסית אל אמותיהם. ואילו כולם מתייחסים אל אב אחד, והאב הזה — יעקב-ישראל — הוריש לכולם

תעודה אחת משותפת, והבריח התיכן בתוך הקרשים מסמל את רוח תעודת-יעקב-ישראל שהיא מורשתם של כל השבטים; מורשה זו מלכדת את כל השבטים, על תכונותיהם השונות ל'שבטי י-ה', והיא הסוד הטמיר והמופלא של אחדותם הפנימית. את כולם מחייה ומנשא כוח אחד, רוח אחד ורצון אחד, וזה מלכד אותם לעולם ועד מסביב למקדש ה' באחדות שבאחוה.

... יריעות-הכרובים המקיפות את המשכן מסמלות את השגחת הבורא, ומספרן הכולל היה עשר, הוא המספר המציין את מלוא תכונת השלמות. אף על פי כן נתחלקו עשר היריעות לשני חלקים: חמש-חמש, ואם כי חוברו והודקו על ידי הקרשים, אפשר היה להפריד ביניהם. מקום ההפרדה והחיבור בין היריעות היה בדיוק בקו התיחום בין קודש הקדשים, מקום ארון העדות עם כפורת הכרובים, ובין הקודש, מקום השלחן והמנורה. וממש בקו הזה, קו ההפרדה והחיבור, ירדו הכרובים בפרוכת הסוככת והמבדילה, כך שאם יקרה המקרה ועטיפת-הכרובים של השולחן והמנורה תנתק מזו של העדות — ישאר מקום העדות סגור בפני עצמו מכל צדדיו על ידי כרובים.

עניין רב וחשוב מובע על ידי ההבדלה הזאת והחיבור הזה:

וודאי הוא שהשולחן והמנורה של ישראל, כלומר הרווחה הלאומית וההתפתחות הרוחנית בישראל, עומדים תחת חסותה המיוחדת של השגחת ה' — לא פחות מתורת ה' ותעודתה עלי אדמות, והרי מחנה-כרובים אחד מקיף את שלושתם. אולם גם זה וודאי, שפני ה' והשגחתו נשואים בראש ובראשונה אל תורת ה' ואל תעודתה עלי אדמות, ורק במידה שרוח ישראל ורווחתו שאובים וסדורים מכוח התורה ומשמשים רק להגשמת החזון הגלום בתורת ה' — רק בה במידה נהנים גם רוח ישראל ורווחתו מחסותה המיוחדת של השגחת ה'. משום כך צריך החזון הזה עצמו 'סיכוך והבדלה' לנוכח 'המנורה והשולחן' של ישראל, למען לא יבעט ישראל בתורה עצמה כאשר יבואו ימי פריחה רוחנית וחומרית, שאליה הגיע הודות לתורה זו, ולמען לא ישים את עצמו לראש ולמקור כל חילו ולא ישיג את גבול התורה ולא יכפה עליה את ההשקפות המדומות של רוחו ואת הצרכים המדומים של רוחתו — ולא ישנה, יחליף ויתקן את התורה. ההבדלה בין 'המנורה והשולחן' לבין 'הארון' באה כדי לשמור על התורה, שה' 'העיד' עליה, שתישאר לדורי דורות החזון העילאי שה' העמיד לפנינו, שתישאר לנצח נצחים 'נתונה' כביום נתינתה בסיני. רק בה יוכל ישראל למצוא את השורש ואת המזון לאילן התפתחותו הרוחנית, רק ממנה ישאב חומר, כוח וצורה להשתלמותו, ורק עליה ישתית את היסוד, היציבות ומלוא האושר של שולחן רווחתו. ואם ביום מן הימים יעמדו 'השולחן והמנורה' של ישראל ביחס של ניגוד אל 'הארון', או אז תסור חסות הכרובים מראשי השולחן והמנורה — והשולחן והמנורה יהיו לבז. אבל ארון העדות יישאר צפון תחת כנפי יריעות הכרובים — עד שיקום דור חדש החפץ להדליק את מנורתו רק באש שלהבת העדות ולהקים את שולחנו רק על יסוד העדות. אם רווחתה הרוחנית או החומרית של האומה תעמוד ביחס של ניגוד אל התורה, הרי לא את מציאות התורה היא מסכנת, אלא את מציאותה וקיומה של רווחתה הרוחנית והחומרית של האומה עצמה.

זאת משמעות הרצינית של פרוכת-הכרובים היורדת בין הארון לבין השולחן והמנורה. כללות 'משכן העדות' עומדת תחת אוהל של יריעות עיזים — יריעת עיזים לאהל על המשכן — ורק בכך מקבל המקדש תכונה של 'גוף חי המוגן כלפי חוץ'. שיפולי יריעות העיזים נגררים מאחורי המשכן על הארץ וקובעים את מראהו, 'כאשה שמהלכת בשוק', כלומר, הוא עושה

- א. לגרסת הרמב"ם (יג, כא) ועוד ראשונים, נתכוין לזרוק שמונה זורק ארבע — חייב, ככותב שם משמעון. ע"ע בבאור שיטה זו: רשב"א; אבי עזרי (קמא) שבת יג, כא; שו"ת בית זבול ח"ב יט, ז, כ, יא.
- ב. יש אומרים שלדעת הסובר קלוטה כמי שהונחה דמי, נתכוין לזרוק ארבע זורק שמונה — חייב, שהרי נעשתה מחשבתו, כאילו החפץ היה מונח בארבע. רא"מ הורביץ, בדעת רש"י. ואולם יש סוברים שאין אומרים 'קלוטה' אלא כשבא החפץ לרשות אחרת, שקלטתו הרשות, אבל באותה רשות — אין כאן הנחה. ע' בראשונים לעיל ד.
- ג. ב'מרכבת המשנה' יצא לחדש, שלא פטרו אלא בכגון נתכוין לזרוק ארבע זורק שמונה, שלא הועיל כלום בזריקתו לצורכו, שהרי גם עתה החפץ מרוחק מהמקום שרצה ד' אמות כמו בתחילה, אבל כגון נתכוין לזרוק שמונה זורק י"ב, הרי נתקרב החפץ למקום יעודו ממה שהיה בתחילה, וחייב (מו"מ בסברה זו — ע' בשו"ת שבת הלוי ח"א ככד).

דפים צח — צט

- קלד. א. מה היו מדות העגלות הנושאות את קרשי המשכן?
 ב. מהן מדות קרשי המשכן, וכיצד סדר הצבתם במשכן?
 ג. כיצד היו נישאים הקרשים על העגלות?
 ד. האם העגלות, תחתיהן וצדיהן והשטח שביניהן, היה רשות הרבים?
 ה. כיצד היו פרושות יריעות המשכן ויריעות האהל על המשכן?
 ו. מנין לשיעור רוחב רשות הרבים ט"ז אמה?
- א. ארבע עגלות היו לצורך נשיאת מ"ח קרשי המשכן. י"ב קרש על כל עגלה (כפרש"י).
 אורך העגלה חמש אמות. רחבה בחללה — אמתים ומחצה. עובי הדפנות, האופנים והריוח שבין הדפנות לאופנים — אמתיים ומחצה.
 לפירוש הגאונים, (ולזה הסכימו רבנו תם הר"ה הרמב"ן הרשב"א הריטב"א ועוד), היו שתי עגלות מחוברות יחדיו, שהיה שם עץ ארוך ט"ז אמה, עם מערכות דפנות ואופנים כמו לשתי עגלות. בין חלל עגלה זו לחלל עגלה זו — חמש אמות. ובין דופן חיצוני של עגלה זו לדופן חיצוני של זו — עשר אמות. דופן העגלה החיצוני עם האופן — שתי אמות ומחצה לכל צד.
- ב. מדות הקרשים — עשר אמות גובה הקרש, כולל אמה אחת בתחתיתו ששם הקרש חרוץ ונכנס לתוך חלל האדנים. רוחב הקרש אמה ומחצה. עוביו — אמה אחת. לרבי יהודה, מלמעלן היו הקרשים כלים והולכים עד כאצבע. (יהיו תמים על ראשו — כמו תמו נכרתו. השיפוע היה בעובי הקרש, בצדו החיצוני — כדי שיהא הבנין יפה ושוה מבפנים. ריטב"א. יתכן ושיפוע הקרש אינו מתחיל מלמטה אלא רק מחצי גובהו. עפ"י תוס'). לרבי נחמיה, כשם שלמטם עובים אמה כך מלמעלם עובים אמה (יחדו).
 הקרשים צריך שיהיו שלמים ולא מנוסרים מכמה חתיכות עצים. (כן דרש רבי נחמיה מתמים. ב'הדושי הר"ן' פרש: שיהיו שלמים וחלקים ולא יצאו חתיכות עץ מן הנסר).
 עשרים קרשים בדרום המשכן, עומדים זה אצל זה במקביל, וכמו כן עשרים בצפון, רוחבם נתון לאורך המשכן. סך האורך הכולל (מבחוץ) 30 אמה (20 1.5).
 לירכתי המשכן ימה — ששה קרשים, ועוד שני קרשים במקצועות (= פינות), כך שרוחבה של הדופן המערבית מבחוץ הוא י"ב אמה (8 1.5) ומבפנים (רוחב חלל המשכן) עשר אמות. הקרשים שבמקצועות

תופסים ברחבם חצי אמה בחלל המשכן ואמה כנגד הדופן הצפונית / הדרומית. [לרבי יהודה האומר מלמעלן כלים והולכים, היו הקרשים שבמקצועות משופים למעלה משני צדדים, כדי שיתישרו בקו אחד עם הקרשים שבצפון ובדרום].

הבריה התיכון בתוך הקרשים, מבריה מן הקצה אל הקצה על פני המשכן כולו, ובנס היה עומד. ויש דעה אחרת, בברייתא דמלאכת המשכן, שהיה מחולק לשלשה בריחים נפרדים, מקצה כל קיר ועד קצהו, ולא היה מעשה נסים (תוס').

ג. סדר נשיאת הקרשים על העגלות —

ארכם של קרשים מונח לרוחב העגלות מלמעלה. שלש קומות של קרשים, ארבעה קרשים בכל קומה, מונחים על חודם (= עביים).

לפרש"י, הקרשים מונחים בשני סדרים של שני קרשים צמודים, ובאמצע נשארת אמה אחת פנויה, לשם פונות טבעות הקרשים הפנימיים. ואילו הקרשים החיצוניים — טבעותיהם פונות כלפי חוץ העגלה. משמע מרש"י שאם רוצים אפשר לסדר הקרשים על רחבם, בשלשה סדרים של קרשים בני ארבע קומות. והתוס' כתבו שלא נהגו כן.

ומשום כך לא צמצמו את אורך העגלה יותר — כדי לרווח בין הקרשים שלא ידחקו אלו את אלו מתוך כובדם ויפלו.

לפירוש רבנו חננאל ורבנו תם, הקרשים היו מסודרים זה על זה כאריח על גבי לבנה, ולא מכוונים, כך שכל העגלה היתה מקורה בקרשים.

לרש"י, היו שתי עגלות מהלכות זו לצד זו, ועוד שתי עגלות מאחריהם, כל עגלה נושאת י"ב קרשים הבולטים מימינה ומשמאלה חמש אמות לכל צד.

לגאונים, היו שתי העגלות מחוברות, כנזכר, והיו משכיבים כל קרש על שתי דופני העגלות, ולא היו הקרשים בולטים מהעגלות ולחוץ. ועוד שתי עגלות מחוברות, מאחריהן.

ד. אמר רב משום רבי חייא: עגלות, תחתיהן וביניהן וצדיהן — רשות הרבים. ופרשו 'תחתיהן' — תחת הריח הפנוי שבאמצע, שאין הקרשים מכסים אותו לגמרי כאמור, וגם העגלה עצמה לא היתה אטומה מלמטה אלא עשויה יתדות. אבל השטח המקורה בקרשים — אין דינו כרשות הרבים. (עפ"י רש"י).

התוס' פרשו שלא היה תחתיהן רשות הרבים אלא בטרם הניחו את הקרשים, או שהניחו מקצתם בלבד ועדיין נשאר מקום פנוי, אבל לאחר הנחת כל הקרשים, הרי נתקרה כל שטח העגלה. ולמאן דאמר קרשים מלמעלן כלים והולכים עד כאצבע, ודאי יש ריח פנוי שאינו מקורה, כאשר הקרשים שכובים על עביים — תחת אותו שיפוע העובי שמתקצר והולך.

העגלות עצמן היו גבוהות עשרה טפחים, כך שהן מהוות רשות היחיד כאשר הקרשים מונחים עליהן. ואף על פי שגדיים בוקעים תחתיהן, היות ומגוף העגלה עד קצה הקרשים למעלה יש עשרה טפחים, דינה כרשות היחיד (עפ"י תוס' כאן ובעירובין לג. פט:).

ה. יריעות המשכן, העשויות תכלת וארגמן ותולעת שני ושש — עשר יריעות מחוברות [חמש יריעות תפורות — המחברת האחת. ועוד חמש יריעות במחברת השנית. שתי המחברות מחוברות זו לזו בקרסים ולולאות אשר נראים ככוכבים ברקיע].

אורך היריעה האחת — 28 אמות. רחבה — 4 אמות. נמצאו היריעות כשהן מחוברות — 40 אמה אורך בין הכל.

חלל המשכן, אורכו 30 אמה ורחבו 10 אמות.
 מדת רחבו אינה מוכחת מתוך הכתובים, ואומר ר"י שלמדים זאת מבית עולמים, שרוחבו היה שלישי מארכו, 20 רוחב ו60 אורך (וע"ע רש"ש; שפת אמת).
 השלך ארכן של יריעות לרוחב המשכן; עשר אמות לגג. לרבי נחמיה, אמה נוספת לכל צד המכסה את עובי הקרשים למעלה, נשארו שמונה אמות פרושות על הדופן. הרי שתי אמות מגולות — אמה של האדנים ועוד אמה מהקרשים. לרבי יהודה, הקרשים הולכים וכלים מלמעלה כאצבע, נמצאו היריעות מכסות תשע אמות בדפנות, ורק אמת האדנים מגולה.
 השלך רחבן של יריעות לארכו של המשכן; שלשים אמות — לגג. נשארו עשר אמות — לרבי נחמיה, אמה אחת מכסה את עובי הקרשים שבמערב, נותרו תשע אמות פרושות מאחור, ואמת האדנים מגולה. ואילו לרבי יהודה — גם אמת האדנים מכוסה.
 יריעות האהל, הן יריעות העוזים המאהילות על יריעות המשכן — אחת עשרה יריעות [בשתי מחברות, המחברות זו לזו בקרסי נחושת]; אורך היריעה — 30 אמות, רחבה — 4 אמות.
 השלך ארכן לרוחב המשכן — 10 אמות לגג והשאר פרוש לצדדים; לרבי נחמיה, עוד אמה לכיסוי עובי הקרשים, נשארו תשע אמות פרושות בצדי כל דופן, ואמת האדנים מגולה. לרבי יהודה — אמת האדנים מכוסה.
 השלך רחבן לאורך המשכן — 30 אמה לגג. עוד שתי אמות (— חצי רוחב היריעה) למכפלת שבחזית מזרח. (וכפלת את היריעה הששית אל מול פני האהל). נשארו 12 אמה. לרבי יהודה, עשר אמות מכסות את הדופן המערבית ועוד שתי אמות סרוחות על הקרקע. לרבי נחמיה, שצריך אמה נוספת לעובי הקרשים, אין על הקרקע אלא אמה אחת. (ושנאמר חצי היריעה העדת תסרח על אחרי המשכן — תסרח מתברותיה, אמה אחת ממנה לכסות האדנים ואמה אחת על הקרקע).

ו. רוחב רשות הרבים ט"ז אמה (על ט"ז אמה. טור או"ח שמה. וע' נשמת אדם ריש כלל מט; מגדים חדשים כאן) — ממשכן, לפי שרוחב העגלות עם מה שביניהם ט"ז אמה, ועוד אמה נצרכת לבן לוי הנדחק לתקן את הקרשים המשתלפים ממקומם.

דף צט

- קלה. א. בור וסלע שגבהם עשרה — מה דינם לענין רשויות שבת? והאם בור וחולייתו מצטרפים לכדי שיעור הווית רשות?
 ב. עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה רוחב ארבעה, וזרק חפץ ונח על גביו — מה דינו?
 ג. כותל ברשות הרבים גבוה עשרה ואינו רחב ארבעה, שמקיף לכרמלית ועשאה רשות היחיד, וזרק מרה"ר ונח על גביו — מה דינו?
 א. בור וסלע שגבהם עשרה ורחבם ארבעה טפחים, הנוטל מהם והנותן על גבם — חייב, שהם מהוים רשות היחיד. פחות מכן — פטור.
 בור וחולייתו מצטרפים לגובה עשרה כדי שהבור ייחשב רשות היחיד. כן אמר רבי יוחנן, ותניא כוותיה.
 א. כתבו התוס', וכן משמע מרש"י, שהחוליה עצמה אינה רשות היחיד אם אין בגבה עשרה, והמוציא ממנה לרשות הרבים או מרה"ר אליה — פטור. ואילו דעת הרא"ה (מובא ב'חודשי הר"ן).
 שחייב — אם הועילה החוליה להוות מחיצה לשטח הבור, לעצמה לא כל שכן?! וכן נקט המאירי.